

«עוד לא נותקה השלשלת»

(שופטים או עסקנים ספרותיים?)

נים בהן לא נותקה השלשלת ועכשיו, משהיא נותקה, לפי דעתו של סדן, גדמה לי שיש מקום לשבח את השופטים על שהעפילו למסדה ספרותית זו וגילו שם מראות מרי היבי עיניים על האפס והימות, ובמקום להאחו במסדה חדשה זו, עזבה ונותקה השלשלת. לזה היה דרוש עזו רוחני.

ממש נוגעת עז הלב קינתו של מזכיר אגודת הסופרים, המשורר אבי רהם ברוידס: «עשרים ושש שנים מתחלק פרס ביאליק — ורק השנה אירע לו מה שאירע. עשרים וחמש פעמים נמצא מועמו מתאים, על אף חילוקי הדעות המרובים, ואילו השנה קמו והדביקו תעודת עניות לספרות העברית... שלושה שופטים כאלה לא יכלו למצוא מכה משותף — מה ית יה הלאה?»

הזכר מדאיג באמת. מה יהיה הלי אה עם קטיעת המשכיות זו, בעקבות ניתוק השלשלת, ומי כאברהם ברוידס זוכר איך ידעו תמיד להתגבר על הסכנות שאיימו לשלמות השלשלת והמשכיותו כן, למשל, לפני שנים, כשהייתי אני שופט מטעם פרס ביאליק וכמעט שגרמתי לקטיעת המשיכות זו — דאג להמשך השלשלת — מברק עם חתימות מזויפות. דבר הידוע גם למר ברוידס וגם לדב סדן, דבר שכונה על ידי המנוח דוד שמעוני כ"מעשה פלילי". אבל עוד לא נותקה השלשלת. הוחלף — הישופט — וכך מקוננים כולם יחד, דב סדן, ברוידס, ברוך קרוא, שלמה שפאן וא. ז. בן ישי — (לא נטלתי חלק בכל הפרשה, כי הייתי חר לה). הדבר ברור: אילו הוא היה בראי בודאי שהיה יודע לתקן את המעוות כידו הטובה עליו — ואחרון אחרון חביב, מר ב. י. מיכלי: "...סאנאטיות דתית ונימור קים חינוכיים מפוקפקים קלקלו את השורה..." העדת השופטים לא ספקה מה שפסקה מבחינה ספרותית אמנורתית, אלא מנקודת מבט אידיאולוגית חינוכית.

זה משכנע במיוחד מאחר שאברהם שלונסקי לא זכה עד כה לקבל את פרס ביאליק, אף שכתב את שירי אבני בזהר ויציא שני כרכים גדולים של שירים שמהם למדו אלתרמן ומועמדים לעתיד לפרס ביאליק, לא, אברהם שלונסקי, לפי שיפוטם של האדונים סדן, שפאן, ברוידס, קרוא ומר כלי הוא משורר, הנופל בחשיבותו, בשביל הספרות העברית, מס. יזרה.

אבל בנווד לכל דברי העסקנים ספרותיים יופי, שימי צקלג של יזרה אינם ראויים לפרס ביאליק פעמים אמנותיים. הוכחו בסרוטוס כל הליקויים המורפולוגיים של הספרי. בניגוד לתעמולה הדתית, שעוררה מיד את המאמינים לפולחן המיתוס החדש, הראיתי את כל החולשות של הספר, גליתי את שטמון הדברת אליה מתחנן המונולוג הפנימי. הצורה של הסיפור הגדול הכריעה את גורל ימי צקלג מבחינה אמנותית. הדלות האידיאלית, אי-הכנות ורבי-הפרצופיות של הספר הנן חלקים אורגניים של הכשלון הספרותי, שהיה כשלון אפיטור. אילו הסתפק יזרה בסיפור של 300—200 עמודים אפשר שהיה מצליח. כך קרה, שיזרה כתב שלא במתכוון ואריאציות פארודיסטיות על הנרשאים: סיפורי פלחמה של ס. יזרה.

אבל יש חוגים יש עסקנים ספרותיים המעוניינים בעסקנות ולא באמנות, ביחסים חברתיים תקינים ולא בקורת, בקאריארה עסקנית ולא במתן את התגלמות המיתוס הכוזב, את הסופר הגאונני יזרה ומורה הדור הצעיר הם הכתירו עכשיו בכותרת קוצים של הקדוש המעונה. אכן, חלינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה. כך בערך צועקים העסקנים הספרותיים על הקרבן החדש של היסאנאטיות דתית ולמקהלה זו הצטרף בין אחרים גם עורך תרבות וספרות (הארץ 16.12) אבל גם הוא (הסוף בעמוד 13)

באהלו של הודו אחמד, באים גם הם על סיפוקם המלא. וקורה אפילו שאחד מבין אנשי הפמליה, הרואה את עצמו כיהודי דתי-מסורתי, מכריז קבל עם ועדה על היסודות הדתיים שבמי צקלג. אכן, בערמוניות לא מעטה, תוכנן כאן מעין "כלבו" ספרותי; יכנסו נא הלקוחות בודאי שכל אחד מהם ימצא פה מזון רוחני טעים לחיכו. אוצרות רבים גנוזים בשטף הימינולוגים הפנימיים של ימי צקלג! דב סדן סבור כנראה, שיותר ארמילב" דרוש למי שעונה אמן אחרי המוסכמות, וסוגד לאליל החדש. והוא, דב סדן, מצדו מגיע לשיא אומץ-הלב הצבורי, לפסגת רגש האחריות הדמוקרטית במשפט הצנוע: אני לא הייתי ממנה אותו שופט. לא, אין לחשוד את דב סדן בדבר שכוהו אין ספק שלמשל מר ב. י. מיכלי ומר שלום קרמר, שאי תם יחד ישב דב סדן בועדה אחת, ראויים יותר להיות שופטים מאברהם קריב. והעיקר: את מי זה בכלל מענין את מי היה דב סדן ממנה או לא? או אפשר כי מוטב, להבא, למנות שופטים נוחים לקראת הצטרפה הרצויה על ידי קופיסאר לעניני תרבותו ואשר לגישתו הדוגמאטית של קריב לעניני ספרות להשקפת-עולמו. מדוע אינו רשאי גם קריב להעריך דברים מתוך נקודת ראותו שלו, כמו שלמשל חסידי יזרה, מאידך, מעריכים אותו הערכה חיובית בעקבות השקפת העולם שלהם והאם לא ייתכן לסעון אותה טענה כנגד שיפוטם האגנוסטי של דב סדן: בקנה המידה שלו מרבה הגישה האסוציאטיבית-האטומיסטית על הגישה הביקורתית.

אין ברצוני להשאיר ספק בענין גישה שתי אני לעניני ביקורת, שהיא רחוקה מאד מזו של א. קריב, כמו מזו של דב סדן. אבל אין לי ספק שקריב הוא מבקר אוטנטי יותר מכמה מבין השופטים, שלא נתבשרנו עליהם, שדב סדן לא היה ממנה אותם. מאחר שגויסו העסקנים הספרותיים השונים הושמעה גם דעתו של שפאן. חבל לי על ש. שפאן, שהוא מתרגם טוב, על שעשה מעשה שאינו מעיד על אוביקטיביות. לדידי ימי צקלג, הוא הספר החשוב ביותר של זמננו. האם שפאן השביל לעמוד על החזרות המיגעיות, על הדברת התפלה, הסנסטימנטאליט שבמי צקלג? ואשר ל-25 ש-

דברים משונים טובעים את קלסתר חיינו הרוחניים. הנה, למשל, פרשת פרס ביאליק לספרות יפה, השנה. נברחו שופטים והגיעו למסקנה שהגיי עו. הייתכן להרעיש עולמות על שחוגים מסוימים אינם מקבלים בלב שלם את מסקנות רוב הוועדה? בזה בשם איה צדק, למען איזו מטרה נעלה לוחמים אישים מסוימים בשנים מבין שלושת השופטים ובעיקר באחד מהם? מאימתי, למשל, מרסק דב סדן, בשיחה סלפוגית (מעריב 23.12) מי ראוי להיות שופט ומי אינו ראוי? אם הידיעה במעריב היא ידיעה נכונה — אוי יאבוי לנו! מר סדן מסר לעתונאי הזרני: אם ימי צקלג אינו הסטאנדארד הראוי לקבלת הפרס — מי יקבלו... הרני משתומם על שני מחברי הרומאנים בדעדה שלא עמדו על הישג זה... זהו אומץ-לב מסופק להכריז, שלא נמצא ספר ראוי לפרס, לאחר ש-25 שנים לא נותקה השלשלת. אומרים כי א. קריב התנגד לימי צקלג. אומר את האמת: אני לא הייתי ממה בקאותו שופט. (ההבלטה שלי, ב.ק.) בקנה-המידה שלו מרובה הגישה הדוגמאטית על הגישה הביקורתית. השקפת-העולם הכריעה כאן את השיפוט הספרותי-אמנותי.

אני שואל את דב סדן: (1) מי שם אותו לשופט על שופטים? ומה זה הסטאנדארד הראוי לקבלת הפרס? האם הכוונה לרמה אמנותית, לשלמות היצירה? מי קובע את הסטאנדארד הזה? השופטים שנבחרו בבחירות דמוקרטיות, או העסקנים הספרותיים שמאחורי הפרגוד? (2) מאימתי יש לה, לדב סדן, הרשות לנזוף בשני מחברי הרומאנים בוועדה על שלהם לא היה נראה כהישג מה שהתלהב ממנו דב סדן? (3) מגין לו לדב סדן העזו לפסוק הלכות בענין אומץ לב? לי גדמה שהיה דרוש אומץ-לב רב לעימוד באש ההרעשה הבלתי פוסקת של מפלגות, של חוגים תרבותיים, של מאמרים, הרצאות, סימפוזיונים — של כל מנגנון התעמולה הצעקנית שמטרתה: כינון המיתוס של משורר ומנהיג הדור הצעיר — ס. יזרה. זה למעלה מעשר שנים מקיירים כהני הפולחן של תמיד אנה נרביאי, גוער הפלאים, אבירי היסוד של ככה-ככה הקדוש, ושל הלא-כלום החזונו, להתגלמות המיתוס החדש. חסידים שופטים, המתמוגגים מרוב נחת ברית שלומית

